

HET KOSTBARE DONS VAN DE EIDEREEND

Een donsdeken bestaat uit de zachte borstveren van de eidereend (*Somateria mollissima*), een duikeend van op zee. *Mollissima* wil zeggen: heel zacht. Eidereenden zijn geen pluimvee en worden niet gebraden, maar hun dons is goud waard. Vandaar dat ze gekoesterd worden en angstvallig beschermd.

Voorkomen

De eidereend is een bij uitstek maritieme vogel van het holarctisch gebied, dit is het noordelijke halfrond boven de tropengordel. Hij komt voor op IJsland, de Faeröer, de Hebriden, Schotland, Noord-Rusland, Groenland en Canada. En ook in Frankrijk (Bretagne), Nederland (Vlieland), Denemarken, op het Noord-Friese schiereiland Sylt en ten zuiden van de Baltische Zee.

Eidereend, volwassen mannetje

Maar hij trok ook verder zuidwaarts en broedde zelfs in Zwitserland. Het wijfje legt 4 tot 6 eieren, olijfgroen, grijsgroen of dofgroen. Soms liggen er wel 10 eieren of meer in één nest. Dit komt omdat meerdere wijfjes zich wellicht vergissen en hun eieren gewoon bij het legsel van een andere eidereend deponeren. Het komt er precies niet zo op aan. Jonge vogels verlaten vlug het nest om naar zee te gaan en hechten zich dan gemakkelijk aan een willekeurige eidereend in de omgeving die hen dan kan beschermen tegen de snavel van aanvallende zilvermeeuwen.

Van augustus tot in mei is de vogel doortrekker en wintergast. Sinds 1906 broedde de eidereend met wisselend succes op de Wadden (Vlieland) en op het toeristische schiereiland Sylt. Jac. P. Thijsse schrijft in "*Het Vogeljaar*" over 'de glorie van Vlieland'. Er nestelden tijdens de eerste helft van vorige eeuw driehonderd paren.

Werelderfgoed

De Vega-archipel, die zich in het noorden van Noorwegen en ten zuiden van de Poolcirkel (66° 33') bevindt, is beroemd en behoort dan ook tot het Werelderfgoed van de UNESCO. De eilandengroep bestaat uit niet minder dan 6.500 eilanden en scheren en op een aantal ervan broedt de eidereend.

De eilanden in de Noorse Zee (*Norskhavet*) zijn weinig vruchtbaar. Duizenden jaren al leven de mensen er van zeevogels, eieren en vis. En die traditie wordt nog altijd levendig gehouden. De bevolking zorgt voor attractieve broedplaatsen en beschermt de eieren. Die zijn immers een delicatessen voor meeuwen, lynxen, vossen, otters en raven. De eilandbewoners doen dit niet belangeloos, want er is fortuin mee gemoeid. Al duizend jaar worden er eieren gegeten en dat is nog zo. Nu komt het neer op een vergoeding, een beloning, een wisselwerking tussen geven en nemen. Die plaatselijke cultuur, diep in de traditie geworteld, wordt gerespecteerd. Voor de mens van de zee kust is de jaarlijkse betrokkenheid met de eidereend een fantastische bezigheid.

Rond 1980 was er een dieptepunt, de traditie leek weg te ebben en er kwamen geen eiders meer. Intussen hebben ze de weg teruggevonden. April, mei komen ze toe, maar het tijdstip van broeden kan sterk variëren: in het noorden van Schotland broeden ze maar in juni.

De vogelwachters, vaak gepensioneerd die over veel geduld beschikken, zorgen zelfs voor nestmateriaal, want eiders zijn nonchalante beesten en nemen het zo nauw niet. Ze verbeteren wel hun nest met donsveren. Mannen en vrouwen lopen langs de kust en verzamelen blaasjeswier als nestmateriaal, ze richten nestgelegenheden in en zorgen voor bewaking, dag en nacht. Het blaasjeswier laten ze eerst drogen, liefst bij oostenwind en in de zon.

De eider broedt 27-28 dagen. En wanneer de eidereenden vertrokken zijn, wordt het dons verzameld en de nesten gereinigd. Eerst worden de wieren en eierschalen verwijderd, dan wordt het dons op een raamwerk gelegd (een soort harp) en schoongemaakt. Voor één donsdeken is er dons nodig van 60 tot 80 nesten. De wachters slapen in "*hytter*" (houten huisjes) en in oude bootshuizen.

Dons van eidereenden is de beste kwaliteit van alle donssoorten, is ultra licht en wordt gebruikt als vulling van dekbedden, kussens en kleding. Het kan handmatig worden geogst en er is weinig van nodig om je warm te houden, want dons is goed aaneengesloten. Maar dons is duur! Prijzen voor een donsdeken variëren van 1.500 tot 9.000 euro! Dit hangt er allemaal vanaf hoeveel dons er werd gebruikt.

Johan Corveleijn